

mgr Ewa Bobin-Dobrzańska
Katedra Prawa Międzynarodowego i Europejskiego
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii, UW

Prawa podstawowe w UE

KARTA PRAW PODSTAWOWYCH UE

Prawa podstawowe

- ❖ Pojęcie to wywodzi się z konstytucyjnych tradycji państw członkowskich;
- ❖ Są to podstawowe gwarancje ochrony jednostki, początkowo zawarte w formie niepisanych, ogólnych zasad prawa;
- ❖ Zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem TS, prawa podstawowe są przestrzegane jako zasady ogólne prawa;
- ❖ Stanowią prawo pierwotne UE;
- ❖ W hierarchii norm prawa UE ich ranga jest równa randze Traktatów.

Prawa podstawowe w Traktatach

- ❖ Obowiązek poszanowania praw podstawowych wprowadzony został po raz pierwszy do Traktatów na mocy Traktatu z Maastricht;
- ❖ *„Unia szanuje prawa podstawowe zagwarantowane w EKPC (...) oraz wynikające z tradycji konstytucyjnych wspólnych dla Państw Członkowskich, jako zasady ogólne prawa wspólnotowego”* (brzmienie po wejściu w życie TzA);
- ❖ **7 grudnia 2000 r.** – przyjęcie w Nicei katalogu praw podstawowych – Karty Praw Podstawowych UE.

Art. 6 TUE – zasada poszanowania praw podstawowych

---

1. Unia uznaje prawa, wolności i zasady określone w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej z 7 grudnia 2000 roku, w brzmieniu dostosowanym 12 grudnia 2007 roku w Strasburgu, która ma taką samą moc prawną jak Traktaty.

Postanowienia Karty w żaden sposób nie rozszerzają kompetencji Unii określonych w Traktatach.

Prawa, wolności i zasady zawarte w Karcie są interpretowane zgodnie z postanowieniami ogólnymi określonymi w tytule VII Karty regulującymi jej interpretację i stosowanie oraz z należyтым uwzględnieniem wyjaśnień, o których mowa w Karcie, które określają źródła tych postanowień.

2. Unia przystępuje do europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Przystąpienie do Konwencji nie ma wpływu na kompetencje Unii określone w Traktatach.

3. Prawa podstawowe, zagwarantowane w europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz wynikające z tradycji konstytucyjnych wspólnych Państwom Członkowskim, stanowią część prawa Unii jako zasady ogólne prawa.

Zasada poszanowania praw podstawowych

- ❖ Zasada wypracowana przez TSUE;
- ❖ Wprowadzona TzM, obecna podstawa prawna: art. 6 TUE;
- ❖ Treść chronionych praw została określona na podstawie tradycji konstytucyjnych wspólnych dla PC oraz umów międzynarodowych dot. Ochrony praw człowieka;
- ❖ Obejmuje prawa potwierdzone w Karcie Praw Podstawowych;
- ❖ TSUE w zakresie swoich kompetencji dokonuje wykładni i kontroluje zgodność z prawem aktów prawa pochodnego UE, w tym ich zgodność z prawami podstawowymi.

Europejska Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności

---

- ❖ Niezależny od prawa UE instrument prawny, przyjęty w ramach Rady Europy;
- ❖ Umowa międzynarodowa zawarta pomiędzy 47 państwami europejskimi, w tym 27 państw członkowskich UE;
- ❖ Nie wiąże jednak samej UE, UE nie jest stroną EKPC;
- ❖ Wraz z protokołami stanowi minimalny standard ochrony praw jednostki;
- ❖ Ustanowiła sąd międzynarodowy – Europejski Trybunał Praw Człowieka.

Karta Praw Podstawowych UE

- ❖ Przyjęta w Nicei dnia 7 grudnia 2000 r.
- ❖ Katalog praw podstawowych jednostek chronionych w prawie Unii;
- ❖ Początkowo miała charakter niewiążący prawnie;
- ❖ Zmiana statusu KPP wraz z wejściem w życie TzL: charakter wiążący prawnie, moc prawna zrównana z Traktatami;
- ❖ Większość praw zawartych w KPP nie przysługuje na mocy samej Karty – prawa te już istnieją, gdyż stanowią ogólne zasady prawa, a Karta je tylko potwierdza;
- ❖ Źródłem praw wskazanych w KPP są: postanowienia traktatów założycielskich, EKPC, konstytucyjne tradycje PC, umowy międzynarodowe dot. ochrony praw człowieka, orzecznictwo TSUE i ETPC.

Treść KPP

Karta praw podstawowych składa się z preambuły oraz 54 artykułów rozdzielonych między 7 rozdziałów:

1. Godność człowieka
2. Wolności
3. Równość
4. Solidarność
5. Prawa obywatelskie
6. Wymiar sprawiedliwości
7. Postanowienia ogólne

-
- ❖ Najistotniejszą cechą stworzonego Traktatami unijnymi systemu jest możliwość sądowej kontroli przestrzegania praw podstawowych;
  - ❖ Prawa wymienione w KPP stosuje się do instytucji unijnych oraz PC wyłącznie w zakresie, w jakim stosują one prawo UE;
  - ❖ TSUE kontroluje zgodność z prawami podstawowymi aktów prawnych i innych działań organów UE (skarga o stwierdzenie nieważności, skarga na bezczynność, procedura prejudycjalna);
  - ❖ Ponadto TSUE czuwa nad przestrzeganiem praw podstawowych przez państwa członkowskie „w zakresie prawa Unii”;
  - ❖ KPP i sądowa kontrola praw podstawowych przez TSUE nie ma zastosowania do prawa krajowego pozostającego poza zakresem prawa UE.

Zakres zastosowania KPP – art. 51 KPP

- 1. Postanowienia niniejszej Karty mają zastosowanie do instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii przy poszanowaniu zasady pomocniczości oraz do Państw Członkowskich wyłącznie w zakresie, w jakim stosują one prawo Unii. Szanują one zatem prawa, przestrzegają zasad i popierają ich stosowanie zgodnie ze swymi odpowiednimi uprawnieniami i w poszanowaniu granic kompetencji Unii powierzonych jej w Traktatach.*
- 2. Niniejsza Karta nie rozszerza zakresu zastosowania prawa Unii poza kompetencje Unii, nie ustanawia nowych kompetencji ani zadań Unii, ani też nie zmienia kompetencji i zadań określonych w Traktatach.*

Zakres i wykładnia praw i zasad KPP – art. 52 KPP

- 1. **Wszelkie ograniczenia w korzystaniu z praw i wolności** uznanych w niniejszej Karcie muszą być przewidziane ustawą i szanować istotę tych praw i wolności. Z zastrzeżeniem zasady proporcjonalności, ograniczenia mogą być wprowadzone wyłącznie wtedy, gdy są konieczne i rzeczywiście odpowiadają celom interesu ogólnego uznawanym przez Unię lub potrzebom ochrony praw i wolności innych osób.*
- 2. Prawa uznane w niniejszej Karcie, które są przedmiotem postanowień Traktatów, są wykonywane na warunkach i w granicach w nich określonych.*
- 3. W zakresie, w jakim niniejsza Karta zawiera prawa, które odpowiadają **prawom zagwarantowanym w europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, ich znaczenie i zakres są takie same jak praw przyznanych przez tę konwencję.** Niniejsze postanowienie nie stanowi przeszkody, aby prawo Unii przyznawało szerszą ochronę.*

---

4. *W zakresie, w jakim niniejsza Karta uznaje prawa podstawowe wynikające ze wspólnych tradycji konstytucyjnych Państw Członkowskich, **prawa te interpretuje się zgodnie z tymi tradycjami.***

5. *Postanowienia niniejszej Karty zawierające zasady mogą być wprowadzane w życie przez akty prawodawcze i wykonawcze przyjęte przez instytucje, organy i jednostki organizacyjne Unii oraz przez akty Państw Członkowskich, gdy wykonują one prawo Unii, korzystając ze swoich odpowiednich uprawnień. Można się na nie powoływać w sądzie jedynie w celu wykładni tych aktów i kontroli ich legalności.*

6. *Ustawodawstwa i praktyki krajowe uwzględnia się w pełni, jak przewiduje to niniejsza Karta.*

7. ***Wyjaśnienia sporządzone w celu wskazania wykładni niniejszej Karty są należycie uwzględniane przez sądy Unii i Państw Członkowskich***

Protokół polsko-brytyjski

Artykuł 1 1. *Karta nie rozszerza zdolności Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ani żadnego sądu lub trybunału Polski lub Zjednoczonego Królestwa do uznania, że przepisy ustawowe, wykonawcze lub administracyjne, praktyki lub działania administracyjne Polski lub Zjednoczonego Królestwa są niezgodne z podstawowymi prawami, wolnościami i zasadami, które są w niej potwierdzone.*

2. *W szczególności i w celu uniknięcia wszelkich wątpliwości nic, co zawarte jest w tytule IV Karty nie tworzy praw, które mogą być dochodzone na drodze sądowej, mających zastosowanie do Polski lub Zjednoczonego Królestwa, z wyjątkiem przypadków gdy Polska lub Zjednoczone Królestwo przewidziały takie prawa w swoim prawie krajowym.*

Artykuł 2 *Jeżeli dane postanowienie Karty odnosi się do ustawodawstw i praktyk krajowych, ma ono zastosowanie do Polski lub Zjednoczonego Królestwa wyłącznie w zakresie, w jakim prawa i zasady zawarte w tym postanowieniu są uznane przez ustawodawstwo lub praktyki Polski lub Zjednoczonego Królestwa.*

Obywatelstwo UE

Art. 9 TUE

---

*We wszystkich swoich działaniach Unia przestrzega zasady równości swoich obywateli, którzy są traktowani z jednakową uwagą przez jej instytucje, organy i jednostki organizacyjne. **Obywatel**em Unii jest każda osoba mająca obywatelstwo Państwa Członkowskiego. Obywatelstwo Unii ma charakter dodatkowy w stosunku do obywatelstwa krajowego i nie zastępuje go.*

Obywatelstwo UE

- ❖ Więż prawna łącząca osobę fizyczną z Unią Europejską;
- ❖ Daje określone uprawnienia i może nakładać pewne obowiązki – choć obecnie takowe nie zostały przewidziane;
- ❖ Ma charakter: personalny, wzajemny, dodatkowy, zależny i pozorny.

Art. 20 TFUE

---

1. Ustanawia się obywatelstwo Unii. Obywatelem Unii jest każda osoba mająca obywatelstwo Państwa Członkowskiego. Obywatelstwo Unii ma charakter dodatkowy w stosunku do obywatelstwa krajowego, nie zastępując go jednak.

2. Obywatele Unii korzystają z praw i podlegają obowiązkom przewidzianym w Traktatach. **Mają między innymi prawo** do:

a) **swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium Państw Członkowskich;**

b) **głosowania i kandydowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego oraz w wyborach lokalnych w Państwie Członkowskim**, w którym mają miejsce zamieszkania, na takich samych warunkach jak obywatele tego Państwa;

c) **korzystania** na terytorium państwa trzeciego, w którym Państwo Członkowskie, którego są obywatelami, nie ma swojego przedstawicielstwa, **z ochrony dyplomatycznej i konsularnej** każdego z pozostałych Państw Członkowskich, na takich samych warunkach jak obywatele tego Państwa;

d) **kierowania petycji do Parlamentu Europejskiego, odwoływania się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich oraz zwracania się do instytucji i organów doradczych Unii w jednym z języków Traktatów oraz otrzymywania odpowiedzi** w tym samym języku.

Prawa te są wykonywane na warunkach i w granicach określonych przez Traktaty i środki przyjęte w ich zastosowaniu.

Dziękuję za uwagę.
